

Gryet 27. september 2020 med chefarkæolog Finn Ole Nielsen

For lang tid siden, ja helt tilbage i januar 2020, var Chefarkæolog Finn Ole Nielsen blevet inviteret til at fortælle om **"Gryets forhistorie, som resultat af målinger med georadar"**.

Men så kom Corona-pandemien, og de mennesker, der skulle foretage georadar-undersøgelserne, blev forhindret i at rejse til Bornholm og foretage undersøgelserne.

Finn Ole fortæller om Gryets historie øverst på gravhøjen i sydlige del af skoven

I stedet for at kunne orientere om nogle konkrete undersøgelsesresultater af sådanne målinger, underholdt Finn Ole de fremmødte 48 deltagere om **Gryets historie i fortid, nutid og fremtid**, og det blev til en fascinerende historie, der gik lige ind hos hver og en af de fremmødte deltagere.

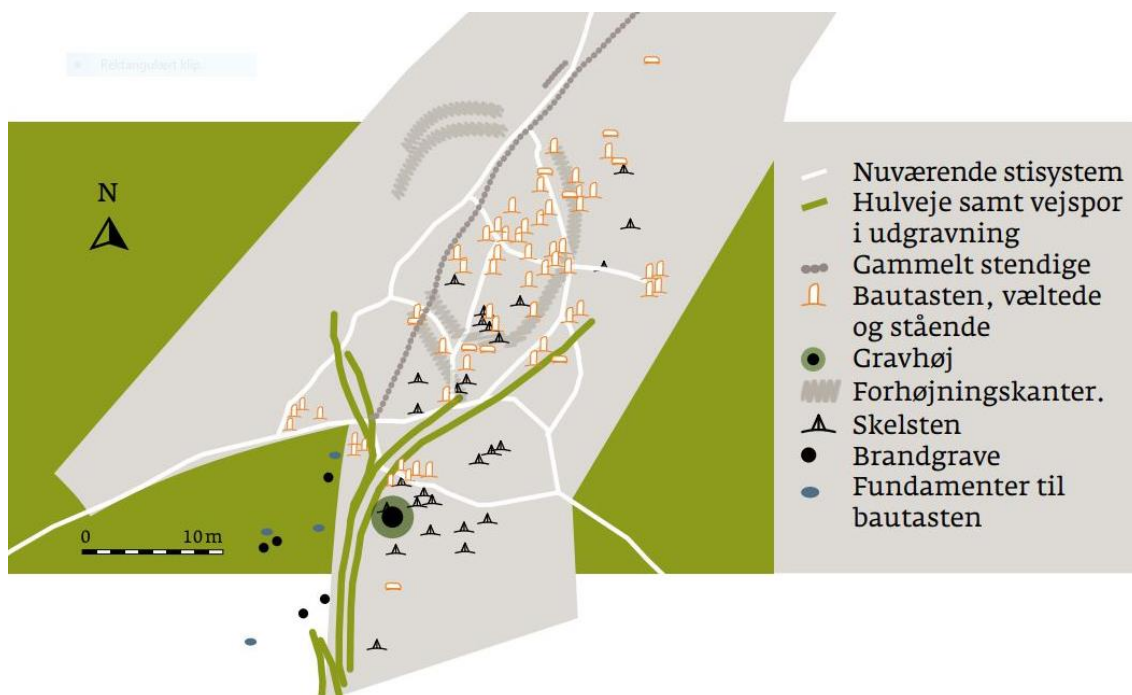

Illustration fra Kulturstyrelsens nyformidling af Gryet

Allerførst skulle lokaliteten, som det hele drejede sig om, "Gryet" have et ord med på vejen. Navnet har en lighed med Grødby og navnet kommer af det gammeldanske ord "**grøt**" i betydningen sten, en afledt form af **Grud** og **Gryd**, som bl.a. i Skåne er anvendt om **samlinger af bautasten**.

Hvor gamle disse bautastene er skulle den berammede undersøgelse med georadar have vist, men man mener, at de er fra yngre jernalder. Plus – minus!

Illustration fra Kulturstyrelsens nyformidling af Gryet

Selv om stedet således rent fysisk har eksisteret i mange hundrede år, er de første historiske vidnesbyrd om stedet fra det besøg, den daværende kronprins Christian Frederik, aflagde på stedet under sit besøg på Bornholm i 1824. Med sit store følge fik han foretaget de første undersøgelser af samlingen af bautastene og talt dem op.

Man antager, at der har været omkring 100 bautastene i Gryet, men tilbage står blot 67. De resterende er enten fjernet fra de tilstødende opdyrkede marker, hentet til broanlæg over området vandløb eller som det skete i 1868, at en læge i Nexø hentede en af de større til Nexø kirkegård for at den kunne pryde hans gravsted efter hans død.

Han døde i 1872, men i dag er stenen flyttet ud på de ukendtes grav på Nexø's nye kirkegård. Finn Ole mente, at stenen burde være flyttet tilbage til sit oprindelige sted, hvor fundamentet fortsat er til stede.

Denne episode foranledigede datidens arkæologisk interesserede Amtmand Vedel til at få fotograferet samtlige øens bautastene. Selv købte han privat bautastenen i Gryet af de to ejere, der havde skøde på stedet for på den måde at sikre dem mod fremtidig overlast.

Dette billede er taget af fotografen Johan Hansen i 1869. Bornholms Museum

Det viser sig, at hovedparten af bautastenenene har en flad side, og spekulationerne går på, om der måske er blevet malet på disse sider som man kender det på de gotlandske billedsten.

Og så er der midt i skoven en smuk repræsentant for en domarring, som har haft et centralt gravsted omgivet af ni bautasten, hvoraf de tre er fjernet.

På Bornholm kender man endnu et af disse anlæg, medens de i Sverige er ret almindelige.

Forårsbilleder med anemoner på gravhøjen og i domarringen

I 2008 købte **Danmarks Naturfond** Gryet, og der er fastlagt rammer om stedets drift. Således skal området fremstå som en lysåben bornholmsk bondeskov med eg, avnbøg og kirsebær uden indplantning af fremmede træarter som rødgran, rødeg og ahorn.

Af samme grund er en mindre bevoksning af gran, der var plantet ind på en tidligere dyrket mark uden bautasten blevet fældet, og arealet er midlertidigt overgroet af brombær.

Gryet er især om foråret søgt af bornholmerne på grund af den store forekomst af liljekonvaller og af fugle er der en mindre bestand af kærnebider.

Ved en donation fra **A P Møller Fonden** i 2014 valgte Kulturstyrelsen under temaet **"Tæt på fortiden"** at formidle stedet ved smukke og letforståelige illustrationer.

Formidling af Gryets forhistorie foregår på flere sprog og med letforståelige illustrationer

Finn Oles viden om stedet kan man ikke læse sig til, den skal høres og opleves, og de små to timer, turen varede vil for mange af deltagerne nok stå som årets absolutte oplevelse i den bornholmske natur, coronaepidemien tiltrods.

Vi fik i tilgift et løfte om, at når alle de berammede radarundersøgelser er gennemført og historien måske nyskrevet, så tager Finn Ole os med på endnu en tur til dette bornholmske skatkammer.

På falderebet fik vi dog en noget grim historie om fortidens forvaltning af stedets kulturhistorie med os hjem, idet Finn Ole viste os et stort antal ituslåede bautasten, der ligger ved indgangen til skoven samt den, der endnu ligger på sin oprindelige plads i skovbunden, sprængt i flere småstykker.

